

послання традиційної (академічної) системи навчання в художній освіті та «нетрадиційних» методів, де пріоритети тих чи інших напрямків не відіграють головної ролі, має перспективи у вирішенні цієї важливої проблеми.

Література

1. Арнхейм Р. Новые очерки по психологии искусства / Пер. с англ. – М.: Прометей, 1994. – 289 с.
2. Ветрова И. Б. Неформальная композиция: от образа к творчеству. Учеб. пособие. – М.: Ижита, 2004. – 171 с.
3. Дали С. Дневник одного гения. – М.: Искусство, 1991. – 271 с.
4. Модернизм. Анализ и критика основных направлений. Сб. статей, изд. 2-е перераб. - М.: Искусство, 1993. – 280 с.
5. Молева Л. М. Выдающиеся русские художники-педагоги: Кн. для учителя. - 2-е изд., доп. – М.: Просвещение, 1991. – 416 с.
6. Фаворский В. А. Об искусстве, о книге, о гравюре. – М.: Книга, 1986. – 232 с.
7. Щербина В. Г. Система композиційних вправ як засіб розвитку творчих здібностей студентів ХГФ. - Кривий Ріг: Октан-принт, 1988. – 80 с.

ТЕХНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ ЦІЛІСНОГО ПІЗНАННЯ МУЗИЧНИХ ЯВИЩ

Щербініна О. М.

Ніжинський державний університет імені М. Гоголя

***Анотація.** У статті розглядаються проблеми адекватного розуміння музичного змісту. Висвітлюються художньо-когнітивні можливості стильового підходу, розкриваються механізми осягнення музично-стильових явищ, доводиться доцільність впровадження стильових засад у музично-педагогічну практику.*

***Ключові слова:** стильовий підхід, цілісне осягнення, музичні явища, технологія пізнання.*

***Анотация.** Щербинина О. Н. Технологические аспекты формирования опыта целостного познания музыкальных явлений. В статье рассматриваются проблемы адекватного понимания музыкального содержания. Освещаются художественно-когнитивные возможности стиливого подхода, раскрываются механизмы осмысления музыкально-стилевых явлений, доказывається целесообразность внедрения стиливых основ в музыкально-педагогическую практику.*

***Ключевые слова:** стиливой подход, целостное осмысление, музыкальные явления, технология познания.*

***Annotation.** Sherbinina O. Technological aspects of formation experience of complete knowledge of the musical phenomena. In article problems of adequate understanding of the musical contents are considered. Artly-cognitive opportunities of the style approach are covered, mechanisms of judgement of the musical-style phenomena are opened, the expediency of introduction of style bases in musical-student teaching is proved.*

***Key words:** the style approach, complete judgement, the musical phenomena, technology of knowledge.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку національної освіти якість професійної підготовки фахівців мистецького профілю значною мірою залежить від результативності запровадження технологій

навчання, що ґрунтуються на нових методологічних засадах, дидактичних принципах, які забезпечують спрямованість навчального процесу не тільки на здобуття певної суми знань, умінь та навичок, а передусім на пошуки смислу того, що вивчається. Осягнення художнього змісту мистецьких, зокрема музичних явищ вирізняється певною специфічністю. Особлива багатозначність, варіативність, мінливість, притаманна звуковим образам музичного твору, ускладнює процес їх усвідомлення. У зв'язку з цим особливої актуальності у музичній педагогіці набуває питання адекватного розуміння музичного смислу. Суперечність між необхідністю та браком ефективних способів формування досвіду глибокого та органічного пізнання музичних явищ визначила проблему даного дослідження.

Аналіз досліджень та публікацій. Формування досвіду цілісного осягнення музичних творів значною мірою пов'язане з використанням художньо-когнітивних можливостей стильового підходу. У науковій літературі проблема пізнання сутності музичних явищ крізь призму стилю дістала ґрунтового та багатоаспектного висвітлення. Універсальний статус стилю у процесах становлення та розвитку музичного мистецтва всебічно висвітлюється у працях фундаторів стилезнавства (Б. Асаф'єв, М. Михайлов, В. Медушевський, Є. Назайкінський, С. Скребков, Б. Яворський). Усвідомлення духовної природи стильового феномену зумовило тлумачення стилю як вияву творчого мислення у дослідженнях українських мистецтвознавців (О. Катрич, В. Москаленко, О. Сокол). Значна увага приділяється питанню стилевідповідності музично-виконавської інтерпретації у роботах видатних музикантів-педагогів (О. Гольденвейзер, Г. Коган, Є. Ліberman, Я. Мільштейн). У галузі музично-педагогічної освіти дослідницький пошук з означеної проблеми представлений працями сучасних вчених (В. Антонюк, В. Буцяк, Є. Йоркіна, І. Малашевська, О. Рябініна).

Незважаючи на глибину й теоретичну фундаментальність вивчення феномену стилю, визнання пріоритетності стильового аспекту у процесах осягнення та відтворення музичного змісту, до цього часу немає спеціальних досліджень, які б розкривали механізми осягнення музичного явища через усвідомлювання його стильових властивостей.

Мета даної статті полягає у визначенні шляхів упровадження стильових засад у процес професійної підготовки музиканта-педагога, висвітленні специфіки цілісного пізнання музичних творів, обґрунтуванні технологічних аспектів вивчення музично-стильових явищ.

Отримані результати. Дослідження сутності музичного мислення, що в науковій літературі розглядається як «мислення музично-образними уявленнями, які засвоєні пам'яттю шляхом музично-інтонаційного слухового досвіду» [1, 29], вивчення функціональних властивостей уявлень у контексті навчально-пізнавальної діяльності дали змогу з'ясувати механізми цілісного пізнання творів музичного мистецтва, підґрунтям якого виступає становлення музично-стильових уявлень у свідомості людини. Сформульовано таке визначення: музично-стильове уявлення – це утворений в результаті стилю-слухового та аналітичного досвіду і збережений у свідомості особистості образ музичного твору або явища, яким притаманний певний спосіб інтонаційно-художнього вираження і відповідний вибір музичних засобів, зумовлений соціально-історичними та індивідуально-психологічними чинниками.

У результаті відбору та апробації певних засобів активізації художньої свідомості студентів було розроблено *технологію формування досвіду цілісного пізнання явищ музичного мистецтва*, яка ґрунтується на поетапному розвитку музично-стильових уявлень у напрямку від фрагментарних до цілісних, від одиничних до загальних, від репродуктивних до творчо-продуктивних. Запропонована технологія виявила позитивний вплив на процеси осягнення музичних творів і показала високу ефективність.

Основний зміст. У сучасній науково-педагогічній літературі не існує однозначного визначення поняття «технологія». Найбільш поширеним є розуміння технології як педагогічної діяльності, «яка реалізує науково обґрунтований проект дидактичного процесу і володіє більш високим ступенем ефективності, надійності та гарантованості результату, ніж це має місце при традиційних методиках навчання» [2, 6]. Ефективність технології формування досвіду цілісного пізнання музичних явищ забезпечується поетапним впровадженням у навчальний процес відповідних принципів, методів та прийомів, здатних цілеспрямовано інтенсифікувати сприймання, осягнення та відтворення явищ музичного мистецтва, а накопичення музично-стильових уявлень розглядається нами основою упорядкування результатів сприймання різноманітних музичних творів, процесів пізнання та оцінки художніх явищ.

Визначимо найважливіші принципи, що складають підґрунтя технології формування музично-пізнавального досвіду. Потреба у створенні «стильового середовища» (В. Медушевський), необхідного для пізнання музичних явищ, зумовила пріоритетність принципу організації навчального матеріалу на засадах полістилістики та порівняння, який виступає наскрізною лінією впродовж усіх етапів навчання і дає змогу вирішити проблему компонування навчально-виконавського репертуару, забезпечити активне осягнення музичних творів у процесі їх порівняння.

Поряд з цим, на різних етапах навчання виникає необхідність у застосуванні інших принципів. Так, актуальність принципу інформаційного забезпечення навчального процесу зумовлюється потребою в інтенсивному накопиченні інформації, важливої для становлення та розвитку музично-стильових уявлень студентів (на першому етапі). Зорієнтованість навчання на формування у студентів навичок самостійного осмислення та творчого переосмислення накопиченої художньо-стильової інформації визначила пріоритетність принципів поступового розширення сфери самостійного

навчання (на другому етапі) та урізноманітнення форм і видів діяльності (на третьому етапі).

В умовах дефіциту навчального часу доцільною виявилась актуалізація деяких чинників оптимізації формування досвіду цілісного пізнання музики, зокрема таких, як:

- використання у процесі компонування навчально-виконавського репертуару стилістично яскравих творів, що надає можливості студентам у «концентрованому» вигляді сприймати характерні риси певного стилю, прискорюючи процес їх усвідомлення (перший етап);
- впровадження повторного виконання творів, що сприяє поглибленню їх осягнення, вдосконаленню технічного рівня виконання (другий етап);
- активізація концертної діяльності, що виступає стимулом розвитку продуктивних уявлень (третій етап);
- урізноманітнення форм навчання на засадах комбінаторики, що забезпечує зростання обсягу музичної інформації, розширення стильового кругозору (впродовж всіх етапів).

Важливим технологічним аспектом пізнання музичних творів є впровадження у процес навчання методів, що відповідають закономірностям розвитку музично-стильових уявлень. На першому етапі домінують методи, спрямовані на розвиток емпіричного досвіду, серед яких провідним вважається метод інтонаційно-стильового осягнення музики. Необхідність аналітичного осмислення музичного твору зумовлює застосування методу стильового аналізу на другому етапі навчання. Основою інтенсифікації креативного розвитку студентів виступає метод виконання творчих завдань.

Забезпечення дієвості означених методів потребує використання відповідних прийомів навчання та створення певних педагогічних ситуацій. Для першого етапу характерні прийоми моделювання за

аналогією (зорієнтовані на засвоєння інформації) та практично-репродуктивні ситуації. На другому етапі – прийоми, засновані на аналітичних операціях (обґрунтування, доказ, самооцінювання) та ситуації дослідно-пізнавальної активності. На третьому етапі, зорієнтованому на розвиток навичок педагогічної проєкції музично-стильових уявлень, широкого застосування набувають прийоми активізації творчої свідомості (рецензування, дискусії, конкурсні змагання) та творчо-пошукові ситуації. Відповідно до етапів необхідно варіювати форми педагогічного впливу: керівництво діями студента (перший етап); коригування дій студента (другий етап); співтворчість викладача і студента (третій етап).

Процес осягнення музичного змісту носить неповторний індивідуальний характер. Разом з тим, пізнання музичних явищ крізь призму стилю має загальні закономірності, знання яких забезпечить ефективність навчально-пізнавальної та професійної діяльності. Це передбачає здатність орієнтуватися у широкому колі питань, пов'язаних зі сприйманням, осягненням та відтворенням смислу музичних творів. Адекватне розуміння музичних явищ потребує також залучення філософських, естетичних, психологічних, музикознавчих знань, що складають підґрунтя музично-педагогічного процесу. Реалізація стильового підходу в музично-педагогічній діяльності включає комплекс відповідних умінь, а саме:

- уміння використовувати відповідні загальнонаукові та спеціальні музично-виконавські методи у процесі вивчення музичних явищ;
- уміння вирішувати проблеми музичного пізнання в опорі на знання в інших галузях життя та мистецтва;
- уміння самостійного осягнення смислу творів музичного мистецтва різних часів, засобів їх об'єктивації перед аудиторією різної вікової категорії;

- уміння виявляти творчу ініціативу щодо досягнення та відтворення музичних явищ.

Поєднання технологічних аспектів музично-пізнавальних процесів з їх теоретичним обґрунтуванням має допомогти студентам глибше осягнути зміст навчального матеріалу, забезпечити можливість свідомо використовувати свої знання у подальшій практичній діяльності. Зорієнтованість технології пізнання музичних явищ на використання пізнавально-оціночних механізмів стилю відкриває широкі можливості також для систематизації художніх уявлень та естетичних ідеалів студентів.

Висновки та подальший напрямок дослідження:

1. Усвідомлення сутності феномену стилю та його значущості у музичному бутті дає підстави для визнання стильової домінанти в музично-пізнавальних процесах.
2. Функціональні властивості музично-стильових уявлень зумовлюють їх розуміння як невід'ємного компоненту художньої свідомості, який сприяє активізації процесів досягнення та відтворення сутності музичних явищ.
3. Пріоритетні напрямки формування музично-стильових уявлень студентів пов'язані з організацією навчального матеріалу на засадах полістилістики та порівняння, розширенням досвіду сприймання в єдності з аналітичним осмисленням різностильової музики.
4. Творче втілення музично-стильових уявлень у виконавській та педагогічній діяльності виступає фактором, що інтенсифікує процес їх подальшого розвитку.

Технологія формування досвіду музичного пізнання на стильових засадах суттєво розширює усталені підходи до процесу досягнення музичних творів, формує у студентів уміння прилучатися до культурних цінностей, розвивати погляди на численні явища музичного мистецтва.

Успішна апробація даної технології дозволяє рекомендувати її до впровадження у практику професійної підготовки учителів не тільки музики, а й інших мистецьких спеціальностей.

Проведена робота не вичерпує всіх аспектів даної теми. Перспективи подальшого напрямку дослідження пов'язані з вивченням проблеми взаємодії різних видів музичної діяльності у процесі пізнання явищ музичного мистецтва.

Література

1. Михайлюк М. Стиль в музиці. Исследование. - Л.: Музыка, 1981. - 264 с.
2. Нісімчук А. С., Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник. - К.: Просвіта, 2000. - 368 с.

НАВЧАЛЬНО-ТВОРЧА ПРАКТИКА «ПЛЕНЕР» В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ «ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО»

Юрченко О. С.

Криворізький державний педагогічний університет

Анотація. У статті надано орієнтовку програму навчально-творчої практики «Пленер» за умов впровадження елементів кредитно-модульної системи навчання, визначено мету й завдання, впорядковано характеристики змістовних модулів.

Ключові слова: навчально-творча практика, пленер, кредитно-модульна система, змістовні модулі.

Аннотация. Юрченко А. С. Учебно-творческая практика «Пленэр» в системе подготовки студентов по специальности «Изобразительное искусство». В статье изложено ориентировочную программу учебно-творческой практики «Пленэр» в условиях внедрения элементов кредитно-модульной системы обучения, определено цель и задания, упорядочено характеристики содержательных модулей.

Ключевые слова: учебно-творческая практика, пленэр, кредитно-модульная система, содержательные модули.

Annotation. Yurchenko A. Study-creative practice «Open-air» in system of preparation of the students on a speciality «Fine arts». In clause «Open-air» in conditions of introduction of elements of credit-modular system of training is stated the rough program of study-creative practice, the purpose a task is determined, is ordered the characteristics of substantial modules.

Key words: study-creative practice, open-air, credit-modular system, substantial modules.

Постановка проблеми. В межах сучасних вимог щодо організації навчального процесу у вищому навчальному закладі четвертого рівня акредитації актуальною є проблема упорядкування змісту програм окремих дисциплін фахового блоку з метою більш якісної підготовки